Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 46 (6809). 1989 сыл. Муус устар 20 күнэ. ЧЭППИЭР

3 харчы. Сыаната

Дьиҥ дьыалаҕа көрдөрүөххэ

Марксистскай-ленинскэй үөрэхтээһин туһунан

Сотору таҕыста Якутскайга хотугу норуоттар эргэлэрүгэр партийнай-политическай үлэ опытын уонна проблемаларын дьүүллээһиҥҥэ анаммыт региональнай научнай-практическай конференция буолла. Бу улахан түмсүүнү ССКП КК идеологическай отдела тэрийэн ыытта. Конференция матырыйааллара бэчээккэ тахсан тураллар.

Биллэрин курдук, конференция кыттыылаахтара үлэһиттэри марксистскай-ленинскэй үөрэхтээһин уонна интернациональнай интин проблемаларын туда кинигиик кэпсэттилэр. Олортон мин бүгүн бастакыларыгар тохтуур соҕустаахпын.

Үлэһиттэри политическай үөрэхтээһинин уларыта тутуу ССКП КК 1987 с. балаҕан ыйын 15 күнүнээҕи уурааҕын олоххо киллэриигэ билигин оройуоннааҕы партийнай тэрилтэлэргэр сорох үлэлэр ыытыллан кэллилэр. Ордук холобур, кыстыкгар партийнай тэрилтэлэр бэйэлэрэ ордук сыһыаннаах, ордук чугас темалары үөрэх курсун талан ылан үөрэх тэрийэллэригэр көҥүл бэрилибитэ. Онон билигин ССКП КК рекомендациялаабыт 23 курсуттан 4-дүн талан үөрэх ыытылла турар. Политическай үөрэххэ производственнай-экономическай уонна араарбыппыт. Экономическай хайысхалары үөрэтии халлаайыстыбалар истэриэн тэрилтэлэр. Политическай үөрэх оскуолаларыгар коммунистары кытта партията суох активистары эмиэ хабан үөрэтэн практикалаабар.

Үөрэҕи форма оттуунан байытыы сорукка турар. Олус элбэҕэ да суох буоллар, билигин дискуссия, деловой оонньуулар курдук үрүккү оптуга саҥа формалар туһаныллар буоллулар. Уонтан таха оскуолаҕа национальнай сыһыаннаһыылар боппуруостарын үөрэтии ыытыллар. Таарыччы аһыннахха, национальнай сыһыаннаһыылары тупсатыы боппуруоһугар буолуохтаах ССКП КК Пленумун кэнниттэн бу темаҕа интэриэс кэлиэҕэ. Онон көрдөбүл күүһүрээ кыттыллар. Онон партийнай тэрилтэлэр секретардара кэлэр үөрэх дьылыгар баламаныга итии ортунэн көрүналлэрэ наада буолуоҕа.

Региональнай конференцияҕа үлэһиттэн политическай үөрэхтээһиҥҥэ билигин даҕаны дьиҥнээх партийнай салалтаны, сэбыцыалы уларытыбат буолуу табыл балиэтэннэ. Ити итэҕэс биһиги практикабытыгар даҕаны баар. Билигин даҕаны үөрэхтээһин боппуруостарын икки уочарэнка тутар партийнай тэрилтэлээрдээхит. Сорох секретардар үөрэҕи тэрийиини бэйэлэрин солбуйааччыларыгар эрэ наһылааһыннара тохтотуллубат. Занятиелар саҕыдьан, пропагандист айар быланын иитэн-тэрэн үөрэтэн, истээччилэр интэриэстэрин ырытан, о. д. а. ортуннан дириҥник көрөн партийнай мунньах таһымыгар үөрэх тутуулун дьүүллээһин сатах. Сорох-сорох секретардарбыт үөрэх сонун ньымаларын бэйэлэрэ да үчүгэйдик билбэт курдуктар. Ол быстахтык ылларҕа, киинлэр ССКП райкомугар туһарар документнары ыла көстөр.

Билигин уларыта тутуу ис хоһооннун бэйэлэрэ ситэ өйдөөбөттөрүттэн уонна, ону тэҥэ, билэ-билэ утарсааччылар баар буолбуттара кимиэхэ барытыгар биллэр. Демократия лозуунун саптынан араастаан холуннарааччылар, онноҕор партияны уонна социалистическай тутулу билинмэт буолааччылар, онуоха туһаанаах идейнэй сүүрэхнэр баар буоллулар. Итинник дьиксиннэриилээх балаһыанньаттан хас биирдии партийнай тэрилтэ, киин хас биирдии чилиэнэ, идеологическай активистар сөптөөх түмүгү оҥостуохтарбыт ураты суолталанар. Билигин марксизмы-ленинизмы дьиҥ дьыалаҕа көмүскээһиҥ көрдөрүөхтээхит. Ол иннитэн марксизм-ленинизм идеяларын, киин төрүттэрин түс бэйэ экко-хааныга, өйгө-санааҕа иҥэрилэн халбаннаабат итэҕэли иитиини сорук күүскэ турда. Аҥардас бэлэм учебниктан эрэ туһаныы, дириҥ научнай-теоретическай тирэҕэ суох консэпчилэн мунурданыы дьиҥ баары-ороҥҥу харсыстыннар, идейнэй-политическай эртүкэн буһууну хатыыны кыайан хааччыйбаттар. Учебниктар, программалар, пособиелар билиини-ороҥҥу көрдөөһүҥҥэ ыҥыраах эрэ буолалларын өйдүөх түстээччит. Онон сибээстээн конференция кыттыылаахтара уларыта тутуу кэмигэр бэйэ биһиги бэйэ үрдэтиннэ наадатын урҕу көрбөттөн баланнастылар. Партийнай тутуу теориятын уонна практикатын үөрэтэн тураар боппуруостарын биһиэн уонна өйдөөн-саҥаан салайтарыы, итэҕэстэн үлэлэннэ хаһаанытыннардар даҕаны суолталанар. Аны онтон саттарэ бэйэ билбит билиитин атыттарга тиэрдиини мастерствотыгар уонна, сорох ааҕыллар этиин, дакаастабыллардаах кэмнэр үөрэйэхтэрин байылааһын наадаҕа үөскээн тахсар. Чуолаан бу хайысхаҕа системалаах үлэни биһиги партийнай тэрилтэлэрбит тэрийэхтээхтэр.

Быйылгы үөрэх дьыла түмүктэнэрэ чугаһаата. Бу күннэргэ кэлэр үөрэх дьылыгар бэлэмнэнии күүскэ ыытыллыахтаах. Үөрэх дьылын түмүгэр принципиальнай партийнай сыанабыл оҥоһуллуохтаах, пропагандистары аттестациялааһын, партийнай, политическай үөрэх оскуолаларын комплектациялааһыны ыытыллыахтаах. Итинник тэрээһин-политическай үлэ көрүүлэригэр партийнай тэрилтэлэр уруккуу курдук райкомнан ыһыллан кэрдиини кэтэспэннэ ыытыахтаахтар. Сүрүн болҕомто пропагандистар идейнэй-теоретическай, методическай таһымнарыгар уурулуохтаах. Аны күһүн ким хаанын курсу үөрэтиэхтээҕэ билигин чуолкайданыахтаах. Пропагандист буолуу партийнай-советскай, хаһаайыстыбаннай салайааччыларга, общественнай тэрилтэлэр активистарыгар — мулчурүйбэт иэс. Бүгүн политическай, идеологическай-интэр үлэттэн аккаастанар дала баччы суох буолуохтаах.

Биллэн турар, пропагандисты талыыга киин истээччилэрэ быһаарар оруоллаахтыахтаахтар. Онон бу дьыала демократическай төрүккэ олоҕуран быһаарыллыахтааҕын умнуо суохтаахпыт. Онуоха аттестациялааһыны хааччыстыбалаахтык ыытыы ырата суох оруоллаах. Аттестацияны ыытар комиссия састаабыгар Үлэ коллективын советын, общественнай тэрилтэлэр представителлэрэ киллэриллиэхтэрин наада. Партийнай кыһамньыкинигэр түмүктүүр занятиелар туруохтаахтар. Истээччилэр сыл устата ылбыт билиилэрин сыаналыыр иниттэн кэпсэтиилэрэ тэрийэр кэдьүүстээх буолуоҕа. Онно партийнай тэрилтэттэн эппиэттээх дьон аналыахтарын сөп. Үөрэх дьылын түмүктээһиҥҥэ администрациялар представителлэрэ эмиэ кыттыах кэригиэхтэр. Биһиги партийнай тэрилтэлэрбит пропагандистары атын общественнай босуоруснаттан босхолооһуну эмиэ болҕомтоҕо ылыахтаахтар. Үөрэх сөптөөх базатын тэрийии, усулуобуйаны хааччыйыы эмиэ умнуллуо суохтаах.

В. ПОСЕЛЬСКАЯ,
ССКП райкомун политическай сырдатыыга кабинетын сэбиэдиссэйэ.

«Кыһыл субуота» илдьиттэрэ

Муус устар 14—15 күннэригэр Арҕаа Харбала бөһүөлэгэ «Дружба» эрбии тыаһынан, дьон саҥатынан, күлүүтүнэн туолла. Бу икки күн хатыыллар В. И. Ленин төрөөбүт күнүгэр аналлаах коммунистическай субуотунньукка таҕыстылар.

Ким оттук маһын соҕотуопкалааһыныгар, ким фермаҕа оту, бурдугу тиэйиигэ бары таһаарыылаахтык үлэлээтилэр. Кыратыттан кырдьаҕаһыгар тиийэ үлэ кэһүүнэ: оҕолор бурдугу, хортуоска кыһы куулаааһыныгар, оттон пенсионеркалар ыһаах быатын хатыыга үлэлээтилэр.

Хатылытааҕы участковай балыыһаттан (сиэнтарга) итиини күннэргэ сүүрбэччэ киһи тахсан күрүгүөмнээх үлэнэн 40-ча кубометр оттук маһын соҕотуопкалаатылар. Коллектив бу үлэтигэр И. И. Ермолаев, Н. И. Козлов, И. Е. Дорогунов тоһуу дьоннорунан буоллулар.

Б. Павлов фотота.

КӨХТӨӨХТҮК КЫТТЫАХПЫТ

«Якутводмелиорация» ПМК-тын коллектива В. И. Ленин төрөөбүтэ 119 сыла туолуутун чиэһигэр ыытыллар коммунистическай субуотунньукка көхтөөхтүк кыттарга бэлэмнэнэр.

Коллектив 23 чилиэнэ Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырыгар тутулла турар Таатта водохранилищетын ситэриигэ наада буолар маһы, ону тэҥэ күрүө маһын соҕотуопкалааһыныгар үлэлиэхтэрэ. Аҕыс рабочай пилорамаҕа тутуу маһын хайытыарыаҕа. Бырыадыма ситиирдэр систематыгар 10 киһи үлэлиэҕэ. Атыттар территорияны уонна ыскылааттары бэрээдэктиэхтэрэ.

Субуотунньукка 4 автомашина, 3 трактор үлэлиэҕэ. Коллектив 250 солк. үлэни толорор быһаннаах.

М. СИВЦЕВ.

ССРС народнай депутата Белина Анна Васильевна бу ахсын бастаны уонна тордус нэдиэлэлэр субуоталарыгар 15 чаастан 18 чааска диэри Алексеевскайдааҕы райсовет исполкомун советскай үлэҕэ кабинетыгар бэйэтин быыбардааччыларын приемнуур. Телефона—2-12-90.

Райсовет исполкома.

ЫАННЬЫК ФЕРМАЛАРЫГАР

ОАПХ диспетчерскэй сулууспата муус устар 14 күнүгэр совхозтар уонна отделениелар биир ынахтан ыаҥнан тоҕо үүтү ыабыттарын, государствоҕа бүтэһиктээх ааҕыынан төһөнү туттарбыттарын, үүт сыатын уонна ынах төрөөһүнүн көрдөрүүлэрин түмнэ. Бастакы колонкаҕа — биир ынахтан ыанна, иккискэ — государствоҕа туттарылынна, килограммынан, үһүскэ — үүт сыата, төрдүскэ — ынах төрөөтө, бэһискэ — ол иһигэр тиҥэһэ).

Карл Маркс	**4,8**	**1133**	**3,7**	**242**	**35**
Субуруускай	**5,6**	**1524**	**3,9**	**234**	**31**
Хатылы	6,1	740	3,9	109	12
Болтоҥо	5,1	764	3,9	125	19
Эр. Эристиин	**4,8**	**2726**	**3,3**	**737**	**89**
Хоптоҕо	4,2	846	3,4	214	3
Хадаар	4,0	497	3,4	175	15
Хайахсыт	4,5	528	3,3	162	24
Чакыр	6,5	855	3,2	186	47
«Чурапчы»	**4,4**	**2110**	**3,8**	**386**	**97**
Сылан	4,5	620	3,8	125	20
Кытаанах	5,5	620	3,8	105	32
Арылаах	2,3	610	3,8	120	45
Түөйэ	5,3	260	3,8	36	—
«Мындаҕаайы»	**3,8**	**1603**	**3,7**	**384**	**95**
Болугур	3,7	931	3,6	225	65
Соловьева	3,9	672	3,9	159	30
«Мугудай»	**5,8**	**2454**	**3,5**	**565**	**18**
Мараҕаайы	4,6	420	3,4	158	4
Чыаппара	6,1	812	3,4	164	—
Толоон	6,1	473	3,4	101	4
Төлөй	6,4	749	3,6	142	10

Оройуон үрдүнэн нэдиэлэ устата 1155 центнер үүт государствоҕа туттарылынна. Ити көрдөрүү ааспыт нэдиэлэҕэ тэҥнээтэххэ 37, оттон былырыыҥҥы туһааннаах кэминээҕэр 23 центнеринэн элбэх. Ааспыт нэдиэлэҕэ үүт ыама «Мындаҕаайы» уонна «Чурапчы» совхозтарга биллэрдик таҥнары түстэ. Атын совхозтарга үүт кыралаан да буоллар эбиллэр. Таҥнары түһүү кытарааһын элбэҕиттэн сибээстээх. Билигин даҕаны совхозтарга ыанар ынах ахсаана фуражнай ынах ахсааныгар 1,9 төгүл аҕыйах.

Совхозтарга барыта 2548 ынах төрөөбүтүттэн 365 эрэ тиҥэһэ. Хоптоҕо, Мараҕаайы, Толоон отделениеларыгар үстүү-түөртүү эрэ тиҥэһэ төрөөбүт буоллаҕына, Түөйэҕэ уонна Чыаппараҕа биир да тиҥэһэ төрүү илик. Совхозтарга барыта 29 ньирэй өллө. Бу ааспыт сыл туһааннаах кэминээҕэр иккиннэ элбэх. Барыта 833 ынах буоһатыллыбытыттан 584-дэ искусственнай ньыманан сиэмэлэннэ.

«Доруобуйа-2000» программа

Балыыһа туга «ыалдьарый»?

Кытаанахха 10 куойкалаах участковай балыыһа үлэлиир. Стационар уонна амбулаторин биир кыараҕас дьиэҕэ «дьукаахтаһан» олороллор. Кэлэтэлэри биир дьиэни көһөрөн аҕалбыттар эрээри, тыыныыта барт буолан, бабыыт кыһын туһаммат ахтар. Дьиэни кэлгиини туһунаан боппуруос манна бүгүн эрэ турбут буолбатах—эссэ иккиэ сыллааҕыта санэпид докумуонэ оҥоһуллубута. Ол хаалан сытар.

Ыарыыһахтар оһоҕо сигиэн түспүт кыра хоско ыга симсэн телевизор көрө олороллоро. Врач М. А. Степанова: «Быстах эрэмүөнэ харчы көрүллүбэтэҕэ. Уһуннаһыны барааэдэгинэн өрөмүөн оҥоһуллубута буолбуннут. Бал түүнүк наличкыттан сахардан ингэрторор кыах сыыт суох. Эгэ, олбуорда ыахпыт дуу. Итир тоҕута түһэн турара,—диир.

Палаталарга ыарыыһахтар түөртүү буолан сыталлар. Киниэхэтэ олус наадалаах сылаас туалет суох. Палаталар икки ардыларынааҕы эркин улахан хайаҕастардааҕын онон-манан буолэлэбитэ буолбуттар. Кыһын, ордук ыарыыһах киһи, барыта биир буолбат—сорох уоту эрэ умуруоруон, оттон сорох хаһыат, кинигэ ааҕыан баҕарыа. Ол эрээри манна барыларыгар—соҕотох лаампа. Палаталар икки ардыларыгар сита-кирэ, тыас-уус иһиллэ турар. Ол ыалдьар дьону эмиэ кыһыахмаан сөп.

Палаталарга хомуйуу, биллэн турар, ханнык да механизацията суох. Чэ, от буоллун даҕаны. Оттон кварцевай лаампа (дезинфекциялыыр күөх уот) баар буолуохтааҕа ирдэниллэр эбээт. Манна кыра кыамталаах, баара-суоҕа 20 см кээмэйи эрэ дьайар лаамналаахтар.

Ыарыыһах доруобуйатын туругун аҕардас таблетка, укуол эрэ көнөрбөт, витаминнаах үчүгэй хаачыстыбалаах аһылык эмиэ улахан суолталаах. Кытаанах балыыһатыгар уон ыарыыһахха күҥҥэ 1 кг-ы бэрэллэр. Онон күнүскү эбиэт, киэһээҥи аһылыгы буһарыахха наада. Хайдахтаах да маладыр повар итини дэлэччи астыаҕын өйүн хоппот. Сыһаачы ахсаана уонтан тахсар түбэлтэтэ элбэх, оттон аһылык нуорматын син биир улаабыйбат. Балыыһаҕа үрүҥ ас наадалаҕа икки аараллыныҥыһына улахан үөрүү. Олохтоох пекарня килиэбин атын бурдук аһы астаабат. Бэйэлэрин повардара астыаҕын, сымыыт борооһуога, доруобуйа мэлдьи кэриэтэ тиийбэт. Ыарыыһахтар маҕаһыыҥҥа туох кэлбитинэн эрэ хаачыллаллар. Киниэхэ аһаан-миинэн бородууктаары булар туһунан ким да саныабат.

Эмтиир оборудованиенан хааччыллыы бардэ суох. Ордук физиоаппаратура тиийбэт. УВЧ саҕалаҕаммыта аасыыт сайыттан өрөмүөннэммэтэх. Бириичинэтэ да судурку —киин балыыһаҕа үлэлиир техник таба туттарбат үһү. Сылга балыыһа наадатыгар барыта 6 тыһ. солк. көрүллэр. Ол эрэри итини ууну, маһы булууттан ордубат. Бал мааны тааҕаны атыылаһарга харчы тиийбат.

Быһата, участковай балыыһа туруга олус мөлтөх. Киин «доруобуйаны» коммуруутун аҕардас эмп тэриллэринэн эрэ сиэгиирдэр үчүгэй түмүктэри биэрбэтэ биллэр. Бу дьаалаҕа, бастатан туран, совхоз көмөтө наада. Иннинэ өртүгэр совхозка биир улахан балыыһаны оҥостор ордук буолуон сөп этэ. Нэһилиэк ахсын кыра кыамталаах балыыһалары улэлэтэн күүһү бытарытыах тааҕар, ол кэдьүүстээх буолуон сөп. Очуотугар «Чурапчы» совхоз киин балыыһаны Кытаанахха аһар курдук тэриниэ, сир ортото буоларынан, ордук табыгастаах буолуон сөп.

М. МИХАЙЛОВА.

Бииргэ үлэлээһин биир көрүҥэ

Сотору таһыма Соловьев аҕыс кылаастаах оскуолатын коллектива нэһилиэнньэ иннигэр отчуоттаата. Ити күн Амма орто оскуолатыттан кэлбит делегация, отделение салалтата, төрөппүттэр оскуолаҕа ыытыллыбыт 14 аһаҕас уруоктарга, үөрүүнү курупһуогун уонна ВИА занятиеларыгар, пионерскай актив мунньаҕар сырыттылар, оскуола материальнай-техническэй базатын билистилэр.

Оскуола 10 үөрэтэр кабинеттара техническэй средстволарынан байытыллыбыттар. Барыларыгар «Кодоскоп» баар буолбут. Учууталлар да, ааспыт сылларга кытта тэҥнээтэххэ, олору ордук кэдьүүстээхтик туһанар буолбуттара биллибитэ. Коллективка аймахтылахтык үлэлиир учууталлар эбит. Математик Е. И. Федорова, омук тылын учуутала Н. В. Федорова уруоктарыгар сылдьыбыттар бары астыныахтар.

Оҕолорбут бэйэлэрин дьоҕурдарын сайыннарыыга көхтөөхтүк үлэлииллэриттэн эмиэ үөрдүбүт. Мулааныы, үҥкүүнү уйсуктуйан туран үөрэтэллэр эбит. Кылаас ахсын сибэкки, күөх үүнээйи баар буолбута эмиэ сонун.

Итинник курдук бу отчуот кэмнигэр оскуола үлэтин хамнабын көрүллэ билистибит. Ол аҕардас биллэ көрө эрэ сатаабын буолбатах. Мин саныабар, бэстэтэн туран, бэйэ-бэйэни үөрэтиигэ, бииргэ үлэлээһиҥҥэ сулуу аһар. Холобура, совхоз отделение советэ бүр, уонна профкома үлэ, сыл уонна профкома үлэ, сыл ыаһыах лаагерын базатын көмүрүөтүгэр бэйэни көмөлөрүн күүһүрдэргэ, техникаһын хааччылларга быһаарыныахтар.

Оскуолалар төрөппүтү, общественноһы кытта бииргэ үлэлээһинин биэрэргэ бииргэ үлэтэтин отчуоттатыгар маннык тэмиэр тэҥнэ туһалыахтары сөп эбит.

А. МАКАРОВ.
(Хаһыат общ. корр.).

Оскуолаҕа — ученайдар

Биллэрин курдук, быйылгы үөрэх дьылыттан Диринг орто оскуолата агрошколаҕа кубулуйан үлэлиир. Онон кини Якутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтун кытта сибээстэһэр.

Сотору таһыма ити институт преподавателлэрэ биһиги оскуолабытыгар кэлэн үлэни-хамнаһы истилэр, көмөнү оҥордулар. Биологическай наука кандидата Ларионов Анатолий Геннадьевич, химическэй наука кандидата Степанова Светлана Иннокентьевна уонна тыа хаһаайыстыбатын наукатын кандидата Черноградская Наталья Матвеевна үөрэнээччилэргэ лекциялары ааҕыллар, кинилэри кытта ирэ-хоро кэпсэттилэр.

Итинник таһымнаах агрошкола уонна институт бииргэ үлэлээһиннэрин дуогабара оҥоһуллубута. Үөрэнээччилэр талбыт идэлэринэн салгыы үөрэниэлэригэр усулуобуйа тэрийиллэр.

Д. ЭВЕРСТОВ.

ЧӨРКӨӨХТӨРДҮҮН КӨРҮСТҮБҮТ

Оскуолабытыгар сотору таһыма шефтээхтэрбит—Алексеевскай оройуон Чөркөөх орто оскуолатын үөрэнээччилэрин уонна учууталларын делегацията кэлэн ыалдьыттаан барда.

Ыалдьыттар аһаҕас уруоктарга сырыттылар, үөрэнэр кабинеттары көрдүлэр уонна дуобакка, саахымакка итиэннэ остуол тенниһигэр олохтоохтордуун күрэхтэстилэр.

Шефтээхтэрбит дисплейинэн кыайдылар. Комсомол албан аатын музейын көрдүлэр. Үлэ-хамнас туһунан үөрэнээччилэр уонна учууталлар «Төгүрүк остуол» тула олорон кэпсэттилэр. Чөркөөхтөргө «Мичил» диэн юнкоровскай пост үлэлиир эбит. «Бэлэм буолуҥ» эл бэхтэ суруйбут, хаһыат ыытар викториналарыгар кыттыбыт. Оскуолатааҕы комсомольскай тэрилтэ уонна үөрэнээччилэр комитеттара бииргэ үлэлииллэрэ биһигини эмиэ интэриэһиргэттэ.

Маннык шефтэһии оскуола олоҕор сэргэхсийиини, үлэҕэ, үөрэххэ эрэ кэтэҕүллүүнү үөскэтэринэн туһалаах эбит диэн түмүккэ кэллибит. Аны биһиги Чөркөөххө баралахтаахпыт.

Маша ЧИЧИГИНА-РОВА,
Ньургуйаана КОЛЕСОВА.
Хатылы.

ЫРААХ СИРТЭН ЫАЛДЬЫТ

Диринг орто оскуолатыгар биһиги Сангаарга олорор С. И. Лавров ыалдьыттаата. Кини 20 сааһыгар Андреев аатынан колхозка председателлии олорон, хотугу оройуоннарга көһүүгэ барыыны тэрийбитэ, салайбыта. Кэлин фроҥҥа ыҥырыллан, Ийэ дойдутун хабыр өстөөхтөн көмүскээһиҥҥэ хорсунун көрдөрөн, түөрт төгүл бойобуой медаллары наҕараадаламмыта.

Семен Иванович үөрэнээччилэргэ бэйэтин бойобуой сырыыларын, эйэлээх олоххо үлэтин туһунан кэрэхсэбиллээхтик кэпсээтэ, оскуола музейыгар сырытта. Онно кини Хоптоҕо нэһилиэгин историятыгар сыһыаннаах ор сылларга сыралаһан мусчут матырыйаалларын бэлэхтээтэ.

Биһиги корр.

ТОХСУС КӨЛҮӨНЭ УУС

Эһиги бу снимокка көрөр киһигит—Эрилик Эристиин аатынан совхоз Дирингнааҕы өрөмүөннүүр мастерскойун слесара С. С. Григорьев.

—Семен Степанович киһи эркин курдук эрэнэр киһитэ. Оҥорбута уратыы хаачыстыбалаах,— диир мастерской нормировщига В. Кардашевскай.

Григорьевтар— удьуор уустар. Дьон кэпсииринэн, Семен Степанович— тохсус көлүөнэ уус. Аҕатыттан, дьоҥго-сэргэҕэ Уус Ыстапаан диэн ааттаах киэҥник биллибит киһиттэн, үлэ маындырыгар үһүйүллүбүтэ. Кини сыл бастакы кварталыгар 6 автомашина мотуорун бүттүннүү үрэйэн, капитальнайдык өрөмүөннүүр сөрүктээҕэ. Ол 3 мотуорунан аһара толорулуона. Хаачыстыбалаахтык, үрдүк таһаарыылаахтык үлэлиир дьон биллиги хайа баҕарар салааҕа олус наадалар. Семен Степанович оннук тарбахха баттанар үтүө дьонтон биирдэстэрэ.

П. ОКОНЕШНИКОВ.
Снимокка: С. С. Григорьев.
Автор фотота.

ПЕНСИЯ ТУҺУНАН САҤА СОКУОН

—Биһиги консультациябыт—

Билигин туттулла сылдьар пенсиялар тустарынан ССРС Сокуона ылыллыбыта отуттан тахса сыл буолла. Сокуон бэйэтин кэмигэр социальнай хааччыйыыны туруктаах оҥоруута, социальнай сиэрдээх буолуутун бигэргэтиигэ кыратa суох оруолламмыта. Ол эрээри биһиги олохпут-дьаһахпыт сайдан истэҕин ахсын общественнай үүнэн иһэр көрдөбүллэргэ, нэһилиэнньэ араҥаларын наадыйыыларыгар уонна интэриэстэригэр Сокуон толору эппиэттээбэт буолуута көстүтэлээн барбыта. Билигин правовой государствоны тутууга, социальнай сиэрдээх буолууну дьиҥ дьиэлатыгар олохко киллэриигэ пенсиялар тустарынан саҥа Сокуон наада буолла. Ол бырайыакта, биллэрин курдук, оҥоһулла сылдьар, сотору кэминэн норуот бүттүүнүн дьүүллэһиитигэр таһаарыллара күүтүллэр.

Сокуон рабочай бырайыакта баар буолла. Онтон көстөрүнэн, пенсионердар олохторун таһымын үрдэтиигэ туһаайыллыбыта дьэҥкэ.

Биһиги пенсионердарбыт саҥа Сокуону сокуоннай интэриэһинэн, сэҥээриинэн көрсөллөр, социальнай хааччыйыы органнарыгар элбэх ыйытыылары киллэрэллэр. Онон сибээстээн бырайыак сорох сүрүн уратыларын ахтар наадалаах.

Бырайыак пенсия үрдүк кээмэйин дойдуга төлөнөр ыйдааҕы орто хамнас таһымыгар тэҥнэһиннэ көрөр. Онуоха Үһүс Хотугу сир пенсионердарыгар ол суумаҕа олуохтарыгар диэри туһааннаах оройуоннааҕы коэффициент ааҕыллара былааннанар. Үлэлиир пенсионердары общественнай-туһалаах, оҥорон таһаарыылаах үлэҕэ көҕүлүүр сыалынан урукку курдук ыйга 300 солк. хаарчахтааһын тохтотуллара күүтүллэр.

Пенсияҕа тахсыыга көрдөнүллэр үлэ стаһын уһуна, киһи сааһа улаайбаттар. Саҥа Сокуонунан рабочайдар, сулууспалаахтар уонна колхозтаахтар пенсиянан хааччыллыыларын кээмэйэ тэҥ буолара быраабыланар. Колхоз чилиэнин быһыытынан үлэ стаһа государственнайы кытта тэҥҥэ ааҕыллар буолуохтаах.

Бырайыак быһыытынан аһы ким улахан хамнастаах, үлэ улахан стаһтаах киһи пенсия улахан кээмэйигэр быраабыланыахтаах. Ол курдук, 35 сылтан үөһэ үлэ стаһтаах эр дьоҥҥо пенсия хамнас 65 бырыһыаныгар, оттон 30 сылтан үөһэ үлэ стаһтаах дьахталларга хамнас 60 бырыһыаныгар тэҥнэһиэҕэ. Ону тэҥэ пенсияны аныатан баран үлэ хас биирдии сылын иһин хамнас 1 бырыһыана эбиллэрэ көрүллэр.

Көрдөнүллэр үлэ стаһа баар буолан баран кинилэр эрэ сыллааҕы улахан хамнаһынан пенсия улахан кээмэйин ылыыга дьулуһууну Сокуон бырайыакта көҕүлээбэт. Ол иһин пенсия кээмэйин ааҕан таһаарыыга киһи үлэлээбит кэнники 10 сылыттан 5 сыллаах хамнаһа учуоттанар. Пенсия алын кээмэйэ кыра хамнас 85 бырыһыаныттан итэҕэһэ суох буолара быраабыланар. Ону тэҥэ хас 5 сыл ахсын оннук пенсияны 1 бырыһыанынан үрдэтии олохтонуон сөп.

Биллэрин курдук, элбэх киһи ситэтэ суох үлэ стаһтаах буолан баран араас бириичинэлэринэн пенсия аныаллар. Он нуктарга саҥа Сокуон усулуобуйаҕа көрдөбүллэри аҕыйатар. Инбэлиистэр, нитэр киһини сүтэрбиттэр пенсияны аныатыы эмиэ биллэрдик судургутутуллар. Үлэ стаһа суох дьоҥҥо бырайыак быһыытынан социальнай пенсия аныанар былааннанна. Онуоха пенсия кээмэйэ үлэ стаһтаах дьон пенсияларын наағар кыра буолара сэбиэдиллэр.

Пенсиялар тустарынан ССРС Сокуона кэлэр пятилетка этаптарынан туттуллара көрүллэр. Биллэн турар, Сокуон бүтэһиктээх варианна норуот этиилэриттэн, кини активноһыттан тутулуктаан быһаарыллыаҕа.

Т. СИВЦЕВА,
райсовет исполкомун социальнай хааччыйыыга отделын сэбиэдиссэйэ.

БИҺИЭХЭ ЭППИЭТТИИЛЛЭР

Хаһыат бу дьыл муус устар 11 күнүнээҕи нүөмэригэр Ыалларыттан М. Пестряков «Баара-суоҕа биллибэт» диэн тэбэлээх критическэй суруга бэчээттэммитэ уонна дьаһал ылыныга ыытыллыбыта. Онуоха ЛТС-3 начальнига Е. П. Тимофеев уонна профком председателэ А. Г. Кириллин редакцияҕа маннык эппиэти киллэрдилэр:

«Ыстатыйаҕа ыйыллыбыт чахчылар кырдьыктаахтар. Бу ый 14 күнүгэр сибээс оройуоннааҕы узелын, ЛТС-3 администрациятын уонна профкомун представителлэриттэн састааттаах бириэдэ Чыаппара бөһүөлэгэр сырыы, үлэ ветераннарын, Геройдары мунньаҕын ити суругу дьүүллээһиннэ ыытта. Онно монтер П. П. Ефимов аадырыһыгар барт элбэх критическэй этиилэр киирдилэр, тустаах үлэтигэр ээл-дээл сыһыаннаһарын, телефоннар үгүстүк үлэлээбэккэ туруулара таһсарыллыбыттар. Остуолбалар суулуннахтарына бириэмэтигэр чөлүгэр түһэрторуута дьаһалы ылбат, линиялар быстыыларын, хатыһыыларын тута туоратарга кыһаллыбат.

Мунньах ити критическэй этиилэргэ олоҕуран монтер Петр Петрович Ефимовка кытаанах быыгабары биэрдэ уонна иккиһитин нэһилиэнньэттэн киһи аадырыһыгар суругунан үҥсүү киирдэҕинэ үлэтиттэн уурата тиийэ дьаһал ылыллыахтааҕын туһунан сэрэттэ».

Тутууга—тэтимн, хаачыстыбаны!

БАРЫТА—ТУҺАҔА

Ньаа пилорама үлэлээн сиксийэ турар. Бэрэбэнэлэринэн бэрэбиэнэни лафеттаан, атыныгар илдьэн бурууһ таан иһэллэр. Ону работниктар Н. Е. Антонов, Е. З. Лебедев, Е. Н. Никитин тута дьаарыстыыллар.

—Быйылгыттан ыла хозрасчеттан туһаныахха айылаах туох даҕаны тобоҕу хаалларбат соругу туруорууммупут,—диэн кэпсиир пилорамщик Егор Захарович Лебедев.— Урукку сылларга, көрбүккүт буолуо, онноо-боро сатыы да кини кыайан хааммат хас эмэ дьаапталҕа харбыйылла бу алааһы толору ыһылла сыппытын. Ону наадыйааччыларга да биэрбэт этилэр, онон барыта таах сытан эмэҕирдэ. Ол иһин быйылгыттан саҕалаан харбыйы, оттук маска барыахха айылаах маһы, эрбэммит саһааны наадыйааччыларга харчыларга атыылыыр буоллубут. Ону тэҥэ бэйэбит үлэһиттэрбитигэр дьиэ тутталларыгар мастарын хайыттаран биэрэбит.

Ити — «Якутагропромстрой» ПМК-тын коммунист К. К. Павлов салайар 9 киһилээх пилорамщиктарын бирибэдэтин үлэһиттэрэ. Кинилэр сыл бастакы кварталыгар 844,7 кубометр эрбэммит бородуукуйаны баламмэннэр, сорудахтарын 176 бырыһыан толордулар. Тракторист Р. П. Попов тракторга бэйэтэ холбонон, пилорамалар тохтоон турууларын таһаарбакка бэрэбиэнэлэри таһарын махтанан кэпсииллэр.

Снимоктарга: пилорамщик Е. З. Лебедев; коммунист Н. Е. Антонов; тракторист Р. П. Попов тракторга бэрэбиэнэ холбуур.

П. Оконешников фотота.

✦ Сир быйаҥа—олохпут быйаҥа ✦

СИРГЭ ЧУГАҺЫАХХА

1989 сыл тохсунньу 13 күнүгэр партия Киин Комитетын сүбэ мунньаҕар агропромышленнай комплекс салайыытын тупсарар туһунан боппуруос көрүллүннэ. Онно билиги агроромышленнай комплекс туһунан кэпсэтэрбитигэр аан бастаан сир туһунан, сиргэ киһи сыһыанын туһунан этэбит диэн саамай сөпкө бэлиэтэнэр.

АПК-ны салайыыга аһара киинээһин, бодоҥсутууннаан үлүһүйүү тоһолоох мар содуллааҕын агардас Арыылаах холобуруттан дьаҥкэтик көрүөххэ сөп. Арыылаах—чоҥолох-чоҥолох да буоллар элбэх алаастардаах, балай эмэ киэҥ Бааһаҕа диэн илгэлээх от үрэхтээх дойду. Былыр, бу алаастары, үрэхтэри токур хотуурунан оттуур эрдэххэ, бэрт элбэх сылаах оттор нэмкэлиналэрин кырдьаҕас олохтоохтор үчүгэйдик өйдүүллэр. Ыаллар, этэргэ дылы, хотон мукунан хороҕор муостааҕы, сыһыы мукунан сыстай сиэллээҕи иитталлара. Оҥ дьылларга колхозтар, бирдаилээн ыаллар суоһуларэ туох да эрэйэ суох ыыһыы туоҕуулара. Очуолорго ыал барыта бурдук ыһара, мас суханан, тараанчынан үлэлээн сылы быһа аһыырын булунара. Куоллара, бытархай ла буоллар, үгүс соболоох, мундулаах этилэр.

Билигин, техникаҕа олус өйөнөн хааламмыт, ходуһаларбыт орто чэрэлэрэ эрэ оттоноллор. Ол иһин алаастарбыт, үрэхтэрбит кытыылара, масиа-талаххa үтүрүттэрэн, сыл айы кычыаан ылааһаан иһэллэр.

Билиги участокка туорахтаах культуралары ыһатахтара, араа̄ҕа, сүүрбэччэ сыл буолла быһыллаах. Сири аанньа оҥорбот буолан, онноҕор күөх үүнээйини кыайан үүннэрбэт буоллубут. Бастакы колхозтар солооон сыраласпыт баайыналара—хас эмэ уонунан гектардаах сирдэр—оһорботуйан, талаҕынан бүрүллэн, тоҕутан таах хааллылар. Итэ баайыһына-лары билиги хаттаан оҥорон туоратаах культураны, саатар элбэх сыллаах от сиэмэтин ыһар буоллар, туһаҕа тахсыахтара эбиттэрэ буолуо. От сиэмэтэ ыһыах аатыран элбэх алаастары трактор булуугунан тиэрэ ууруппут быраҕыллан хааллылар, киһи хотууругунан да кыайан оттообот гына адаарычча остулар.

Алаастар, үрэхтэр бүтэйдэммэт буоланнар сылты, ынах тэпсэн оту сүгүн үүннэрбэт. «Сөбүүтүйаҕа—уот» диэн норуот мээнэҕэ эппэт.

Үгүс күөллэр уолан, ньэр уу да көстөрө ыраан ньэр. Эгэ, сири нүөлсүтэргэ уу хасааһа баар буолсу дуо? Онон кураан дьылларга көрбүтүнэн олорон биэрэбит.

Кылааннаах билигин бэйэтэ туспа сельсоветтаах. Нэһилиэнньэ ахсаана 458 киһиэхэ тиийдэ. Отделение хаһааныстыбаннай ахсааныгар киирэн, бэйэтин сайдыытын кэскилин көрүнэр кыахтанна. Итинэн сибээстээн бу эттиллибит проблемалары хайдах гынан туоратыахха собуй?

Бастакытынан, оскуолабыт кыра, аҕыс кылаастаах. Эдэр ыаллар үгүстэрэ киин сирдэри быһыдьаһаллар. Ол иһин участокка үлэһит илии тиийбэт. Онон бастаан ыбу-аны кэрэйбэккэ 10 кылаастаах оскуолабы астахха биһиги кырыы участокпутыгар сүүбүүлээх эрэ буолуоҕа. Арыылаах билигин аҕыс кылаастаах оскуолатын баатыгар кыратык эбии тутууну ыыттахха уон кылаастаах оскуоланы тэрийэр кыах баар дии саныыбын.

Иккиһинэн, отделение бэйэтэ бас билиитигэр техника аналлан наада. Холобур, бульдозер, К-700 трактор, сири оҥорор техника (булуук, динсэ, каток, тараах, о. д. а.). Совхозтарга көмөлөһүөхтээх тэрилтэлэр участак интэриэһинэн сиэттэрэн үлэлээбэттэр, көмөлөрө көдьүүһэ суох. Холобур, Мыдааҕа диэн кыра үрэххэ элбэх сыллаах от сиэмэтин ыһыах буолан сир оҥоро сатаабыттара үһүс сыла буолла да, олохха киирэр үһуга билигин да биллибэт.

Үсүһүнэн, отделениеҕа бөдөҥсүйэр, кооперация бары көрүҥнэрин киэҥник сайынныарыахха. Арендатордарга сирдэри анныахха. Анаммыт сирдэрин оҥостоллоругар, күрүөлэниэлэригэр бары усулуобуйаны тэрийиэххэ. Арыылаах курдук оҥ сирдээх дойдуга техникалаах арендатор таһаарыылаахтык үлэлиэн сөп.

Партия саҥа политиката хас биирдии баайыннай тереобүт сирбэр чугаһыырыгар, сиргэ бэйэтэ хаһаайын буоларыгар бары усулуобуйалары оҥорор. Биһиги ол усулуобуйаҕа сөп түбэһиннэрэн үлэлиэхпитин, бэйэбит хаһаайыстыбабытын, дойдубутун сайыннарарга сөптөөх суоллары тобулуохпутун наада.

М. ПОПОВ.
Арыылаах.

✦ Кыһыл уонна айылҕа ✦

Хара тыа маһа баранар уһуктаах

Оройуоҥҥа сыл ахсын 1700—1800 гектар ойуурга мас кэрдиллэр. Охторуллубут мас мутуга, лабаалара кэлтэгэй кэпэлиэйкэ туһата суох быраҕыллар, уматыллар. Сорох түгэнҥэ букатын да ыраастаммакка, эссо буортуну оҥорор. Холобур, ааспыт сылга 792,6 гектар маһа кэрдиллибит ойуур ыраастаммакка быраҕыллына. Ол саҥа ойуур үүнэрин мэһэйдиир, уот туруутугар саһаҕа буолар. Үгүстэр итини билэр, ойдуур эрээри, ыраастыыр үлэттэн куотуналлар. Ойууру ыраастаабатахтарын иһин Субуруускай аатынан совхоз (директор А. В. Ефремов) 1,3 тыһ. солк., «Мугудай» (С. И. Сергеев) 0,8 тыһ. солк., Эрилик Эристиин аатынан совхоз (урукку директор М. Н. Корякин) 0,6 тыһ. солк. ыстарааптэлээтүлэр.

Уокка оттор маспыт таһыыта сэлтэн сыл ыраһыыта сэлтан ньэр. Ол үрдүнэн кэрдиллибит мас 40 бырыһыана туһата суох хаалар. Аны уокка отторго анаан кэрдээччилэр мас саамай талыытын, бөдөҥүн талан охтороллор, кыра, ньирэйин эртүн тракторынан үлтү тэбистэраллэр. Сорох сиэттэх да тииттэри охторбокко хааллараллар. Тутуу маһын уокка оттуу син биир таһаарылла турар. Бу ордук совхозтарга элбэх. Тутуу маһын талан ылан эрэ баран оттукка туһаныы тобо эрэ кыаллыбат. Оройуон үрдүнэн барыта 3 тыһ. кубометр деловой мас оттукка барда. Ити маһынан, быһа холоон, 60-ча орто кээмэйдээх олорор дьиэни тутуохха сөп этэ. Ити иһин оройуон тэрилтэлэрэ уонна хаһаайыстыбалара барыта 23 тыһ. солк. ыстараабы төлөөтүлэр. Онтон 5,8 тыһ. солк. Эрилик Эристиин аатынан совхозка тиксэр.

Аасыпт сылга ойуур үлэһиттэрэ 279 акташы суруйдулар. Онно ойууру кэрдии быраабылатын кэһии 163 түбэлтэтэ бэлиэтэннэ. Ол түмүгэр оройуон тэрилтэлэрэ, хаһаайыстыбалара 31,6 тыһ. солк. ыстарааптааныылар. Сыл устата 120 кубометр мас көнүлэ суох кэрдилиннэ.

Көстөрүн курдук, баһыанньа бэрдэ суох. Киһи хомойоро, дьиксинэрэ баар, ити сылтан сыл хатыланар. Совхозтар уонна тэрилтэлэр тыһыынчанан солкуобайдаах ыстарааптэлээтүлэр. Ити салайааччылары да, кэрдээччилэри да күн бүгүнүгэр диэри долгуппат. Ол тоҕото биллэр—харчы государство биир хармааныттан атыныгар көһөрүллэр, буруйдаах онтон кырабатык да ороскуотурбат, маһы сымһа кэрдибит, мутугу ыраастаабатах үлэһиттэр ити туһунан, этэргэ дылы, түһээн да баттаппаттар. Онон ойууру алдьатыы, бас-баттах туһаныы иһин ыстарааптыыр туһааннаахтарга дьайыылаах буолуутун ситиһиэххэ наада.

Сорохтор маһы кэрдии быраабылаларын билбэппититтэн итинник тахсар диэхтэрин сөп. Оттон лесхоз үлэһиттэрэ сыл ахсын итинниэхэ аналлаах семинардары ыыталлар. Сорорутаабыта, кулун тутар 2 күнүгэр, эмиэ ыыттыбыт.

Ол эрээри онно кыһанааччы аҕыйах, баара-суоҕа 18 киһи сырытта. Карл Маркс аатынан, Субуруускай аатынан совхозтартан биир да киһи суох. Ойууру кэрдиигэ улахан итэҕэстэрдээх үлэлиир, онтук баай да буолбатар тыһыынчанан солкуобай ыстарааптыы төлүүрү улахаҥҥа уурбат Эрилик Эристиин аатынан совхозтан сылчах Хайахсыт отделениетын представителэ эрэ баар.

Балаҕыанньаны кэлиэрүүгэ норуот дозорнайдара улахан көмөнү оҥоруохтарын сөп этэ эрээри, жалга илиилэрэ-атахтара тиийэ илик.

Ойуур — бүттүүн норуот баайбыт, киһи хайдах туруктааҕыттан оройуон социальнай-экономическай сайдыыта эмиэ быһаччы тутулуктаах. Онон маннa сыһыаннаах хас биирдии салайааччыттан, рабочайтан ирдэбил күүһүрүөхтээх. Райсовет уонна сельсоветтар айылҕа харыстабылыгар бастайааннай комиссиялара бу боппуруоска эргиллиэхтэрин, утумнаах, көдьүүстээх үлэни ыытыахтарын наада.

М. КОЖУРОВА,
лесхоз инженерэ.

Советскай олох сиэрэ

УРУУ-АЙМАХ КЭРИЭТЭ

Степанида Николаевна Карпова олорон аспыт, үлэлээбит сыллара, эдэр сааһа ас уол, тиигас-сап ыарыымчык кэмигэр, күүстээх үлэҕэ ааспыта. Оройуоҥҥа кыргыттартан биир бастакынан трактор рулун туппута. Уонсайа уонтан тахса сыл оччотооҕу МТС-ка эр дьон трактористартан кыратык даҕаны хаалсыбакка таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Сэрии сылларыгар, эр дьону солбуйан, түүнү-күнү аахсыбакка нуормаһын 2-3 бүк толортуура.

Киин соҕотох уол оҕотун улаатыннаран, бэйэтин курдук механизатор оҥорбута. Дойдуларыгар Одьулууҥҥа олорбуттара. Уола кэргэннэммитэ, икки кыыстаммыта. Кийиитэ Августина Прокопьевна доруобуйатын туругунан бастакы группалаах инбэлиит буолан, оройуон киинигэр көһөн киирэргэ күһэллибиттэрэ. Суол учаастагын оччотооҕу начальнига Петр Васильевич Брызгалов оройуон ветеран механизаторын уолун Николай Карповы тракторинньын үлэҕэ ылбыта. Ити 1972 сыллаахха этэ. Онтон ыла үтүөкэннээх салайааччы Петр Васильевич кыра оҕолордоох, ыарахан ыарыһахтаах Карповтарга үтүө сүбэһит, көмөлөһөөччү буолбута. Брызгаловтар дьиэ кэргэн ийэлэрэ Марфа Павловна уолаттарынаан кыра да, улахан да үлэлэригэр Карповтарга мэлдьи көмөлөһөллөрө, өйөбүл сүбэ-аһа буолаллара. Ити курдук чугас уруу-аймах кэриэтэ сананан, 20-чэ сыл ыкса ыаллыы олороллор.

1980 сыллаахха Николай эдэр саастаах олохтон туораабыта. Онон дьиэ кэргэн ниитэр киһитэ, аҕата суох хаалбыта. Ол ыар күннэригэр ыаллара Брызгаловтары сэргэ суол учаастагын үлэһиттэрэ Константин Захаров, Валерий Евграфов, Мария Павлова, Вера Слепцова уо. д. а. күүс-көмө, өйөбүл буолбуттара. Билигин Степанида Николаевна соҕотоҕун уола үлэлээбит тэрилтэтэ оҥорбут, оромуоннаабыт сып-сылаас дьиэтигэр олорор. Брызгаловтары кытта син-биир ыаллыылар. Марфа Павловна уонна кини уолаттара Павел, Петр кырдьаҕас киһини көрө-истэ, муҥуннун мамын тиэйэн, булууска уган олороллор, балыыһаҕа сытар кэмигэр дьиэтин оттон тоһуйаллар.

Степанида Николаевна түүннүгүн аһыгар уола олорпут хатыыннара улаатан, күндьыл аһан иһэрин туоһулууллар. Кырдьаҕас механизатор суол учаастагын бары үлэһиттэригэр, ыалларыгар Брызгаловтарга истиҥ кыһамньыларын иһин махтанар, кинилэргэ бары үтүөнү-кэрэни баҕарар.

Т. СИВЦЕВА.

ЭДЭР ЛЕСНИКТЭР СЛЕТТАРА

Эдэр лесниктэр бэйэлэрин слеттарыгар түмсэн биэс араас конкурстарга кыттыыныылар. «Эдэр зоологтар» курэхтэһиилэригэр Проня Захаров (Кыһыл ботаниктарга таатах), Наста Корякина (Чурапчы орто оскуолата), «Күөх патруллар» конкурска Максим Максимов (СПТУ), тыа көрээччулэр уонна киин доҕоттору конкурстарыгар Чурапчы орто оскуолатыттан Лена Сивцева, Нюргуяна Слепцова бастаатылар.

М. СОБАКИНА.

БАҺААРТАН СЭРЭХТЭЭХ БУОЛУУ ЫЙА БИЛЛЭРИЛИННЭ

Сыл аҕыһыт кварталыгар республика үрдүнэн 442 баһаар туран, государствоҕа 1 мол. 350 тыс. солк. хоронньу оҥоһулунна. Уонна 33 киһи, ол кэнгэр 16 оҕо, былдьаҥна. Бириҥиналэрэниэн олох хо-дьаһахха туттуллар электроприборлардыгын сэ-рҕэ суох туһаныы, оҕолору көрүүтэ-кетиигэ суох хаалларыы, баҕэ үлэлиир маастэтигэр баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын хууруубайдык кэһии, о. д. а. буолуталаатылар. Оройуонга ити кэмнэ баһаар 9 түбэлтэтэ регистрациялаҥна, 400 солк. ноҕоот оҥоһулунна.

Олохтоох кэстэрүнэн, баһаар туруута ордун күһүҥгү уонна саастыы ыйдарга алгыр. Оны бэлэм сылдьыҥын **Саха АССР Министердэрин Совета муус устар 17 күнүттэн ыам ыйын 17 күнүгэр** диэри республикаҕа **ю-руот хаһаайыстыбатын объектарын уонна олохтор дьиэлэрэн баһаартан харыстабыҥыгар аналлаах ыйы** биллэрдэ. Бу биһиги оройуоммутугар эмиэ ыытыллар.

Аналлаах ыйга маныыктар булгуччулааахтар:

—газосварочнай уонна уотунан үлэлэр бэрт ко-руглэрин **толорууга** хон-туруолу күүһүрдүөххэ, ити үлэлэр баһаарыгай депо кэҥгилээһиниэнэн эрэ ыытыллыахтаахтар;

үлэлиир миэстэ баһаартан сэрэхтээх буолуугга аналлаах тарилларигын хаачыллыбылаах буолуохтаах;

—электриктэргэ, газосварщиктарга, механизатордарга уонна объектары хәрабылыыр эргиччи дьүһуурустубалыахтаахтарын түҥүлэн сельсоветтар исполкомтарын баһаарыылары олохтоо киллэриэхэ;

—бөҕүсыһыы уонна матырыйаллар тобохторун баһаарыыга оргуһан куттала суох сирэ умнаахха;

—баһаарынай патомшина объектарыгар, уулаах сирдэргэ суоллара аһаас буолуулларын хааччыйыахха;

—объектар территориялыларыгар баар түрүтэнии умайар средстволартан босхолонуохха;

—электрическэй проводтары тардыыга, араас электроустановкалары туруоруугга быраабылаҥы кытаанахтык туһаныыхха;

—учреждениелар уонна тэрилталэр бэс билиилэригэр баар баһаары умуруоруугга туһаныллыахтаах техниканы мэлдьитин бэлэм илдьэ сылдьыахха;

—ДПО уонна добровольнай пожарнай дружина чилиэнэрэ сүүнэҥы

А. ИВАНОВ,
райсовет исполкомун ис дьыалаҕа отделыгын баһаартан сэрэхтээх буолуу үлэлэригэр инспектора.

Спорт ● Спорт ● Спорт ●

ЭРЭЛБИТ ЭДЭРДЭРГЭ

Аҕыһыт оробул күннэргэ интернат-оскуола спортивнай саалатыгар оскуола оҕолорун ортолоругар норуот үөрэҕириитин министерствотын оҥоһан ыытыгга бэлэмнээн уонна хамаанданан бастыыр ийин күрэхтэһиилэрэ ыытыллыбыта. Алексеевскай, Горнай, Мэҥэ-Хаҥалас оройуоннарыттан. Якутскайтан уонна биһиттэн ийин хамаанда күрэс быллыастылар.

18 уонна 25 метрдээх дистанцияларга кырыттарга уонна уолаттарга үс болох саастаах спортсменнарга 12-лии бастакы, иккис уонна үһүс миэстэлэр оонньоммуттарыттан биһиги оҕолорбут 2 бастакы, 7 иккис уонна эмиэ 7 үһүс миэстэлэрин ыллылар.

Чурапчыттааҕы спортивнай оскуола китиллээччилэриттэн бастакы разряд ыорматын толорбут Алексеев Миһаны, Федоров Дьулустаҕаны, Максимова Дашаны баһаатыахха наада. 1975 сыллаахха төрөөбүт оҕолоттон Максимова Настя, Ефремова Лена, Стасова Эмма, Васильев Айаал бэйэлэрин кэскиллээх сохуттарынан көрдөрдүлэр.

Хамаанданан түмүгү ааҕыллыбыта Чурапчы бастакы хамаандата 7793 очкону, Чурапчы-2—7306, Алексеевскай — 7006, Горнай—6262, Мэҥэ-Хаҥалас—5669, Якутскай—4937 очкону хомуйдулар.

Саха сиригэр оҥоһан ыытыы спорда сайдыбыта 25 сылыгар барда. Оҥ иһигэр араас кэмнэргэ 22 спорт маастара үөммүтэ. Кэнники кэмгэ спорт бу көрүнэр күүстээх спорт-

сменнары, маастардары үүнэрии бытаарбыта дьикэлиирэр. Чуолаан, биһиги оройуоҥҥа оҥоһан ыытыы сайдыыта бытаарбытын биричиналэрэ, мин саҥаабар, манныктар:

Бастакытынан, ирдэбилгэ сөп түбэһэр үчүгэй инвентарь суоҕа. Холобур, бу күрэхтэһиҥҥэ чемпионнаабыт Надя Соломина 1976 сыллаахха аттыһыллыбыт, туттуллар болдьоҕо тахсыбыта ыраапыт оҥоһан ыта сылдьар.

Быйыл республикаҕа 80 ох руконтката кэлбиттэн биһиги оройуоммутугар биирэ да тиксэ илик. Онон оройуон спортивнай саалатата, оскуола дирекцията бу туһаайыыга болҕомтону уурааллара наада.

Иккиһинэн, кэнни сылларга спортивнай оскуолаҕа оҕолору сүүмэрдээһин хаачыстыбата лаппа мөлтөөн иһэр. Оройуон бэйэтин кэнилиэктэриттэн биһиэхэ ыыхтаах оҕолору буолбакка, үөрэхтэргэр эбэтэр бэрэдэктэриниэн мөлтөх оҕолору эрэ ыыта сатыыр түбэлтэлэрэ элбэтэ. Биһиэхэ үөрэнэр үчүгэй спортсменнар үгүстэрэ атын оройуоннан сылдьаллар. Кинилэр, биллэн турар, үөрэхтэрин бүтэрээт тарбаһан хаалалар, оройуон чиэһин көмүскээбэттэр.

Түмүктээн эттэххэ, кэскиллээхтик тэрийэн, эдэр ыччаты дьоҕуруйан сүүмэрдээн тэрийэһэхпитинэ, оройуоҥҥа даҕаны, республикаҕа даҕаны оҕуһан ыытыы спордун сайыннарыахпыт.

П. СТАСОВ,
Саха АССР үтүөлээх тренерэ.

Культурнай олох сонуннара

„Айталы“— ай, тал

Итиигин быһаарар ансамбль аатын туһунан кини конференсьета, солистката Лена Антонова. Суһаардаҕы «Айталы» группа эдэр — үлэлээбитэ нааи эрэ сыл буолбут. Ол эрээри эдэрдэр балачча ситиһиилэммиттэр: кини чилиэнэрэ Лена Антонова уонна Никифор Семенов Юрмалаҕа үгэс курдук ыытыллар ырыа конкурсугар кыттыбыттар, группа бэйэтин талааныгар республика тас ертүгэр. Москва куораҥа ситиһиилээхтик көрдөрбүт.

Бу сырыыга кинилэр, сүрүннээн, эдэр мелодистар ырыаларын толорбуулар. Көрөөччүлэр ырыалары сөргэ «Табыллыбатах спектакль» уонна «Сайдоспетехтэр» сценкалары биһирээтилэр.

Сиэмэнка: ансамбль солистката Лена Антонова.

Биһиги корр.

Бу күннэргэ оройуон олохтоохторо Саха АССР үтүөлээх артиһа Федор Колосов талааныгын сөҕөмахтаһа көрдүлэр.

Иллюзионнист, йог, манипулятор, кэпсээнньит-вентролог—артист талааһа араас ерүттээх. Кини сценаҕа тахсан, кинигэттутан турар көкуулэҕи оҕонньоруунуун кэпсэтиитэ үгүстэрэ сөхтөрдө. Хос куолаһынан сөҥөрөр дьүүлээллэрин түһүнэн дөн былырыы үһүгэннэтэтэ истэҕэ. И. Гончаров «Хаарыгыталыыҕ» романыттан бэлэм былаан буолуохтаахтар эрээри оонуу талааннаах киһиниэ сирэй көрбүт, ааныах буолуо. Бу — дойду да үрдүнэн сэҕэх талаан. Биһиги артиспыт итиигин үчүгэйдик баһылаабытын бу сырыыга көрөн истэҕэйдибит. Көрөөччүлэри миэстэлэриттэн ойутан туруоттар сөҕүкэр нүөмэриэн үллүрүтүллүбүт быгыылка таһыы үрүгэр сытан хамсаналлара, ыны ол сытан бэйэтин үрүгэр ыарахан тимири үүрдэраи барыы сүтэнэн оҕустарара буолда. Бу индийскэй йогтар ныммалыыллыгын эти-хааны сайыннарыы түмүктэрэ кийи эбэ бэриниэн курдук дьикти. Федор Колосов толорор нүөмэрдэрэ барыта сонуннар, дьикгилэр. Холобур, куһаҕан дьаһыктан тыыннаах холуптарын тыаһыныаччы көтөрбөн төһээбыта, ама, дьикти буолбатах дуо?

М. НИКОЛАЕВА.

Сиэмэнка: **Федор Колосов тыыннах холуптарын ыытта: артист йогтар ньымаларыгар олоҕурбут нүөмэрин толорор.**

П. Окопешников фотота.

СӨХТӨРҮӨН СӨХТӨРДӨ

БЭРЭЭДЭКТИИРГЭ УОЛДЬАСТА

Оройуоҥҥа ыты ситиини бэрээдэктиир туһунан санэпидстанция, ветстанция үлэһиттэрэ, биир диилэн дьон үгүстүк суруйаллар, араас мунньахтарга кэпсэтиһиии буолар. Ол эрээри дьаһал ылыллыбат. Холобур, Хоптоҕо ыты бас-баттах ситии наһаа элбэтэ. Бэйүөлэкпит устун түөрт-биэс тиэстэ ыт үөрдүһан сылдьар буолта. Үтүө ыалдар оҕолорутар доҕор оҥордоҕо ааттыран, сааталарга эрэ сиһэн ситиэлэр. Онтуналара бэйдиэ сылдьар атын ыттардыын будкуан көҥүллэриниэн көччүйэллэр, оҕолор тута сылдьар астарыттан бэрсэллэр, ылыналэрин, сирэйдэрин салаталлар, хаһа түбэһэх тутуллар-хабыллар үлбүрүйэллэр.

Булчуттар идэлээх ыттары бары бараабылалары тутуһан, сыапка тутар ситиэлэрэ сөп. Оттон Дириҥ бөҕүөлэгэр бэйэ-дьиэ сылдьар ыттар А. П. Лукин 40-са хоруолугун, В. Л. Прокопьев сана төрөөбүт кулунчугун туппуттара, сайынын мэччийэ сылдьар ыһырэйдэрэ экипировтэр түбэлтэлэрэ эмиэ баар, ыал ахсыттан үстүү-түөрттүү чоппуускалыы туппуттарын ааҕан сиплэккин. Билигин ыалларга төрүүр биэ үгүс, куурусса да, хоруолук да элбэх.

Онон Хоптоҕо сельсоветын исполкома ыты ситиини бэрээдэктээһиҥҥэ быһаарыылаах дьаһалы ылара наада. Ветстанцияҕа анализтарын биэрбит, туһаннаах прививкалары ылбыт, аналлаах көҥүллээх эрэ ыттары, оҥу даҕаны бары бараабылаларын тутуһан ситтэрэ көҥүллүөххэ. Төрүүр ыттартан төһө ыалларынан босхолонууга быһаарыылаах дьаһаллары ылыахха.

Т. СОКОЛЬНИКОВ.

Ханна үөрэнэ барыахха?

ОҔУРУОТЧУТ—ҮЧҮГЭЙ ИДЭ

Чурапчыга күһүн отмас хаҕдарыйан, көмүскэ суулаан турар кэмигэр кэлбитим. Училище территориятыгар аан бастаан оссо да чаҕылхай кэрэлэрин сүтэрэ илик сибэкиилэр элбэхтэрэ сөхтөрбүтэ.

Оҕуруотчут идэтигэр төрөппүттэрим умсугуйбуттара. Сайын ахсын кинилэр теплицаҕа огурсу, помидор үүнээрэллэрэ. Оҕо сылдьан кыһамнаһыы сиэмэлэртэн сүүнэ улахан үүнээйилэр сирэйдийэн тахсалларын, ас кусталларын олус дьиктиргиир этэҥ. Ону үүнээрэргэ албэх үлэни сөргэ билии наадатын ойдообутум. Билигин хаһан бэйэм үлэһит буолабын, теплицаҕа тиийэрбин тэҥнийбэккэ-туһайбакка күүтэбин. Саха сиригэр ыһыллыары сибиэһэй оҕуруот аһа баар буолуутун, араас дьиэти суортары үүнээрии биһиттэн быһаччы тутулуктаах эбэт. Билигин иэдиэлэрэ биирдэ киниэттэн тугу үөрэппиэхтэрин теплицаҕа, бааһынаҕа тиийэн тутан-хабан үөрэтэбит. Ол олус интэриэһинэй. Сиэмэни араарыы, буортулааччылары утары үлэлэр, үүнээйиҥҥи эмтээһин, рассадалары бэлэмнээһин, о. д. а. үлэбит албэх. Мин идэм дьоҥҥо-сэргэҕэ үөрүүнү аҕалыа диэн бүк эрэнэбин.

Сахаана БАРАБАНОВА,
13 №-дээх СПТУ
III курсун үөрэнээччитэ.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор —21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

«САҤА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж— 4157 экз.

Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».

№ ЗАКАЗА 48.

ӘҔӘРДЭЛИИБИТ!

Күнду күтүөппүтүн үлэ ветерана ОСИПОВ Николай Кириллович 50 саһа туолбутунан уонна бочуоттаах сынньаланнаҕа тахсыбытынан истиҥник әҕэрдэлиибит. Кырдьары билбэт үһүн дьоллоох олоҕу баҕарабыт.

Яковлевтар, Никоноватар.